

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ

©2019 КОСТЯНА О. В.

УДК 342.9
JEL: E62

Костяна О. В. Проблеми ефективності адміністрування митних платежів в Україні

У статті проаналізовано об'єми експортних та імпортних операцій, здійснених в Україні протягом 2014–2018 рр., обсяги надходження митних платежів від таких операцій до державного бюджету, а також обсяги бюджетних надходжень, отриманих за рахунок коригування митної вартості митними органами. Розглянуто основні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності на сучасному етапі в Україні. Визначено, що ефективність роботи митних органів знаходиться у високій залежності від коректного визначення митної вартості товарів. Проаналізована частота застосування методів визначення митної вартості щодо товарів, які імпортуються в Україну. На основі проведеного аналізу визначено, що ефективність адміністрування митних платежів в Україні наразі є недостатньо високою та потребує підвищення. Наведено основні проблемні аспекти, характерні для адміністрування митних платежів митними органами в Україні, а саме, кадрова проблема та проблема корупції в митних органах; недостатнє технічне оснащення та недостатній контроль за наявністю та використанням митницями технічних засобів контролю; недостатня активність співпраці вітчизняних митних органів з іноземними при підтвердженні митної вартості товарів; проблеми забезпечення якісного контролю з боку працівників митних органів щодо правильності визначення країни походження товару та коректності класифікації товарів. Вирішення зазначених проблем дасть змогу зробити процедуру митного оформлення більш чіткою, прозорою та легкою для платників, знизити корупційні ризики, а також збільшити обсяги надходжень митних платежів до державного бюджету. Запропоновано напрямки вдосконалення роботи митних органів в Україні.

Ключові слова: митні платежі, ввізне мито, вивізне мито, ПДВ, акцизний податок, митниці, митне оформлення, зовнішньоекономічна діяльність.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-10-213-219>

Рис.: 5. **Бібл.:** 13.

Костяна Оксана Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри митної справи та оподаткування, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: kostianaya@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2185-1990>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/V-3198-2017>

УДК 342.9
JEL: E62

UDC 342.9
JEL: E62

Костяная О. В. Проблемы эффективности администрирования таможенных платежей в Украине

В статье проанализированы объемы экспортных и импортных операций, осуществленных в Украине на протяжении 2014–2018 гг., объемы поступления таможенных платежей от таких операций в государственный бюджет, а также объемы бюджетных поступлений, полученных за счет корректировки таможенной стоимости таможенными органами. Рассмотрены основные тенденции развития внешнеэкономической деятельности на современном этапе в Украине. Определено, что эффективность работы таможенных органов находится в высокой зависимости от корректного определения таможенной стоимости товаров. Проанализирована частота применения методов определения таможенной стоимости в отношении товаров, импортируемых в Украину. На основе проведенного анализа установлено, что эффективность администрирования таможенных платежей в Украине является недостаточно высокой и требует повышения. Приведены основные проблемные аспекты, характерные для администрирования таможенных платежей таможенными органами в Украине. В частности, кадровая проблема и проблема коррупции в таможенных органах; недостаточное техническое оснащение и недостаточный контроль за наличием и использованием таможенными техническими средствами контроля; недостаточная активность сотрудничества отечественных таможенных органов с иностранными при подтверждении таможенной стоимости товаров; проблемы обеспечения качественного контроля со стороны работников таможенных органов относительно правильности определения страны происхождения товара и корректности классификации товаров. Решение указанных проблем позволит сделать процедуру таможенного оформления более четкой, прозрачной и легкой для плательщиков, снизить коррупционные риски, а также увеличить объемы поступлений таможенных платежей в государственный бюджет. Предложены направления совершенствования работы таможенных органов в Украине.

Ключевые слова: таможенные платежи, ввозная пошлина, вывозная пошлина, НДС, акцизный налог, таможи, таможенное оформление, внешнеэкономическая деятельность.

Рис.: 5. **Библ.:** 13.

Kostiana O. V. Problems of Efficiency of Administration of Customs Payments in Ukraine

The article analyzes the volumes of export and import operations carried out in Ukraine during 2014–2018, the volumes of customs payments received from such operations to the State budget, as well as the volumes of budget revenues received by means of customs value adjustment by the customs authorities. The main tendencies in the development of foreign economic activity at the current stage in Ukraine are considered. It is defined that the efficiency of customs authorities is highly dependent on the correct determination of the customs value of goods. The frequency of applying the methods of determining customs value for goods imported to Ukraine is analyzed. Based on the carried out analysis, it is determined that the efficiency of administration of customs payments in Ukraine is not sufficiently high and requires an increase. The main problematic aspects characteristic of the administration of customs payments by customs authorities in Ukraine are presented. In particular, the staffing problem and the problem of corruption in customs authorities; insufficient technical equipment and insufficient control over the availability and use of technical means for conducting customs controls; insufficient cooperation between domestic customs authorities and foreign authorities in confirming the customs value of goods; problems of ensuring quality control by customs officials regarding the correctness of the country of origin of goods and correctness of the goods classification. Solving the above indicated problems will make the customs clearance procedure more accurate, more transparent and easier for payers, reduce corruption risks, and increase the amount of customs payments to the State budget. The directions to improve the work of customs authorities in Ukraine are suggested.

Keywords: customs payments, import duty, export duty, VAT, excise tax, customs offices, customs clearance, foreign economic activity.

Fig.: 5. **Bibl.:** 13.

Костяная Оксана Викторовна – кандидат економічних наук, доцент кафедри таможенного дела и налогообложения, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харьков, 61166, Украина)
E-mail: kostianaya@ukr.net
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2185-1990>
Researcher ID: <http://www.researcherid.com/V-3198-2017>

Kostiana Oksana V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Customs and Taxation, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)
E-mail: kostianaya@ukr.net
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2185-1990>
Researcher ID: <http://www.researcherid.com/V-3198-2017>

В умовах зміни характеру реалізації міжнародних торговельних відносин, а також необхідності забезпечення належного обсягу бюджетних надходжень в Україні набуває особливої актуальності питання ефективності адміністрування митних платежів. Сплата митних платежів є обов'язковою умовою для розмитнення товарів, які ввозяться в Україну. І якщо ставки ПДВ та акцизу не залежать від країни походження товарів, то ставки митного тарифу можуть змінюватися залежно від країни-виробника. Законодавчо встановлено можливість застосування тарифних пільг щодо ставок митного тарифу України [1]. У 2016 р. набула чинності Угода про зону вільної торгівлі України з ЄС [3], внаслідок чого було почали впроваджуватися преференційні умови розмитнення для товарів, що ввозяться з країн ЄС в Україну, та для вітчизняних товарів, що експортуються до ЄС відповідно. Однак імплементація Зони вільної торгівлі, окрім сприяння активізації торгових відносин з ЄС, може призвести до істотного зниження обсягів надходжень митних платежів до бюджету. Тому підвищення ефективності адміністрування митних платежів з метою забезпечення належного обсягу їх надходжень є надзвичайно важливим.

Загальні питання адміністрування митних платежів займають розглянуто в роботах О. Бакаєва, І. Бережнюка, А. Войцещука, О. Гребельника, П. Гончарова, Ю. Іванова, М. Каленського, Т. Проценка, С. Терещенка та ін. Однак деякі питання підвищення ефективності митного адміністрування залишилися поза увагою дослідників, а саме: визначення проблемних аспектів адміністрування митних платежів в Україні.

Метою статті є визначення проблемних аспектів адміністрування митних платежів в Україні та можливих шляхів їх вирішення на основі здійснення аналізу надходжень митних платежів до Державного бюджету України.

Одним із основних показників, що характеризує ефективність адміністрування митних платежів, є обсяги їх надходжень до державного бюджету. На цей показник, зазвичай, окрім ефективності роботи митних органів, можуть здійснювати вплив інші фактори, такі як зміни в податковому чи митному законодавстві, а також обсяги імпортно-експортних операцій, які знаходяться у високій взаємозалежності із загальними показниками економічної активності в державі.

Аналіз обсягу надходжень митних платежів у 2018 р. демонструє, що в структурі податкових платежів за цей період найбільшою є питома вага ПДВ з ввезених на митну територію України товарів (259,1 млрд грн), на другому місці – акцизний податок з ввезених на територію України товарів (48 млрд грн), на третьому місці – ввізне мито (23,3 млрд грн). Найменшу частку в обсягах складає вивізне мито (0,52 млрд грн). Протягом 2013–2018 рр. надходження ПДВ та акцизу з ввезених на територію України товарів (рис. 1) найстрімкіше зростали в гривневому еквіваленті в період з 2015–2017 рр. (ПДВ – близько 30%, акциз – близько 40% щороку). Проте до причин такого істотного зростання можна віднести скоріше не підвищення ефективності роботи контролюючих органів, а інфляційні процеси в державі та стрімке знецінення гривні [4–6].

Рис. 1. Надходження ПДВ та акцизного податку до зведеного бюджету України в 2013–2018 рр., млрд грн

Обсяги імпорту протягом зазначеного періоду часу, розраховані в доларовому еквіваленті (рис. 2), не зростали так швидко, а навіть, навпаки, в деякі періоди демонстрували тенденцію до зниження [8].

Така ситуація пов'язана, перш за все, з економічною кризою та інфляцією, що охопили Україну у 2014 р. Так, обсяг імпорту в доларову еквіваленті 2014 р. знизився майже на 30% – зі 77 млрд дол. у 2013 р. до 54 млн дол. у 2014 р. Протягом 2013–2018 рр. зміна обсягів ввізного мита не мала чіткої тенденції, обумовленої дією виключно економічних факторів, а була пов'язана, здебільшого, з впливом зовнішньополітичних чинників. У 2015 р., коли спостерігалось невелике зростання обсягу імпорту в гривневому еквіваленті, обсяги надходжень ввізного мита зросли майже втричі. Така ситуація пов'язана зі скасуванням ряду митних пілєг для товарів, що походять з РФ (рис. 3).

У 2016 р. набула чинності Угода про Зону вільної торгівлі України з ЄС, внаслідок чого знижено ввізні та вивізні мита на певні групи товарів, торгівля якими має місце між Україною та країнами ЄС.

Аля товарів, які перетинають кордон України, важливим є достовірне визначення митної вартості, оскільки від неї залежить розмір податків, що сплачуються при розмитненні товарів. Від ціни товару залежить обсяг усіх митних платежів, що треба сплачувати на митниці, окрім акцизного податку. Тобто ефективності роботи митних органів знаходиться у високій залежності від коректного визначення митної вартості товарів. В Україні митні органи щороку забезпечують суттєві надходження додаткових коштів до державного бюджету за рахунок коригування митної вартості товарів, що перетинають митний кордон України (рис. 4). Тенденція зниження обсягів додаткових надходжень за рахунок коригування митної вартості протягом 2015–2017 рр. не відповідає тенденції зростання імпорту, що спостерігалось в зазначений період. Так, у 2013 р. при обсязі імпорту, що дорівнював 615 млн грн, було донараховано 4,73 млн грн, а у 2018 р., при збільшенні обсягу імпорту майже в 3 рази, до 15554 млн грн, – донараховано лише 4,219 млн грн [4–6].

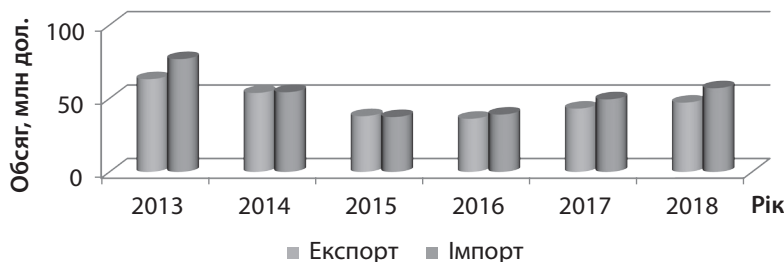

Рис. 2. Обсяги експорту та імпорту в Україні протягом 2013–2018 рр., млн дол.

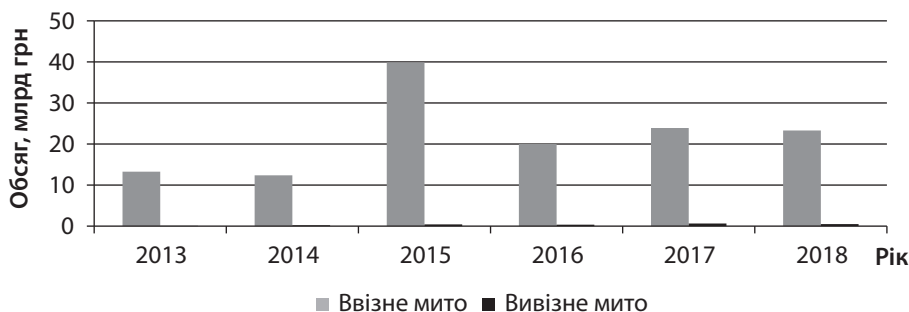

Рис. 3. Обсяги надходжень ввізного та вивізного мита в Україні у 2013–2018 рр., млрд грн

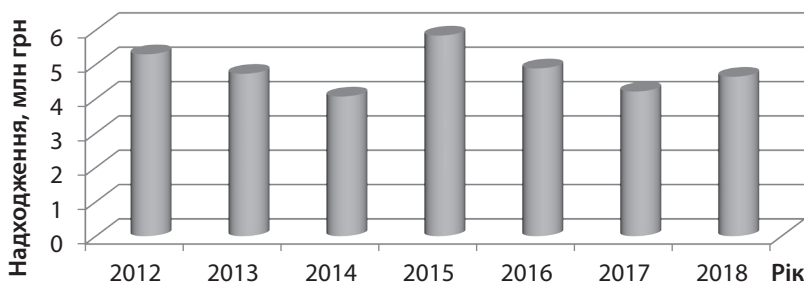

Рис. 4. Надходження Державного бюджету України, отримані за рахунок коригування митної вартості митними органами у 2012–2018 рр., млн грн

Така ситуація свідчить про зниження ефективності роботи контролюючих органів у митній сфері. Адаже гіпотеза про те, що частка імпортерів, які здійснюють спроби таким чином мінімізувати свої платежі, настільки істотно знизилася, є малоімовірною. Представники контролюючих органів пояснюють зниження обсягу додаткових надходжень зростанням частки імпорту сировинних товарів та зміною біржових котирувань певних видів товарів (нафти, металів). Однак упродовж майже всього 2018 р. спостерігалось зростання цін на нафту та лише в грудні – зниження, середньорічний рівень цін на більшість металів також істотно не змінився у 2018 р. порівняно з 2017 р.

При прийнятті рішень щодо визначення митної вартості на практиці часто виникають конфлікти інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, з одного боку, та співробітників митниць – з іншого. Перші часто прагнуть занижити митну вартість, щоб сплачувати меншу суму податків при розмитненні товарів, а другі спрямовують зусилля на контроль правильності визначення митної вартості, часто при цьому прагнучи її завищити.

Ключовим недоліком у сфері контролю за правильністю визначення митної вартості є відсутність передбачуваності та прозорості кожної окремої дії митних органів. Це призводить до відсутності необхідної однорідності як у суті рішень митних органів, так і в позиції судів до питань, що розглядаються при оскарженні рішень про коригування митної вартості [10].

Згідно зі ст. 57 Митного кодексу України [1] визначення митної вартості товарів, які імпортуються в Україну, може здійснюватися з використанням 6 методів. Основним є метод визначення митної вартості товарів за ціною договору щодо товарів, які імпортуються. У разі неможливості визначення митної вартості товарів, які імпортуються в Україну, за основу може братися ціна, за якою оцінювані ідентичні або подібні (аналогічні) товари були продані в Україні не пов'язаному з продавцем покупцеві. При цьому кожний наступний метод застосовується, якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу. Проте на практиці контролюючими органами не завжди виконується послідовний перехід від одного методу визначення митної вартості до іншого. Відповідно Верховний Суд України 14 травня 2013 р. (справа № 21-130а13) [12], відмовляючи Східній митниці в задоволенні заяви про перегляд судового рішення касаційної інстанції, вказав, що при визначенні митної вартості товару за шостим (резервним) методом митний орган відповідно до вимог ст. 57 Митного кодексу України повинен мотивувати в рішенні про визначення митної вартості товару причини неможливості застосування послідовно попередніх п'яти методів.

Отже, судова практика підтверджує, що митні органи в рішенні про визначення митної вартості товарів зобов'язані обґрунтувати неможливість застосування кожного з попередніх методів, у тому числі неможливість визнання заявленої декларантом митної вартості за основним методом.

Проблемним аспектом є те, що у вітчизняному законодавстві відсутні нормативно-правові акти, методичні рекомендації, що визначають алгоритм дій митниці при здійсненні контролю за правильністю визначення митної вартості шляхом застосування другорядних методів визначення митної вартості. А значить, практика застосування митницею другорядних методів визначення митної вартості не носить системного та прозорого характеру. Як наслідок, за таких обставин декларанти не володіють чіткою інформацією щодо дій митниці, у результаті яких було зроблено висновок про невідповідність заявленої митної вартості [11]. Це негативно впливає на ефективність процедур оскарження рішень про коригування митної вартості та свідчить про непрозорість контрольних процесів на митниці. Можна відмітити тенденцію до збільшення застосування першого методу визначення митної вартості, що спостерігається впродовж останніх трьох років (рис. 5) [5].

Це, з одного боку, може свідчити про зниження кількості конфліктних ситуацій між суб'єктами ЗЕД і контролюючими органами, однак, з іншого боку, – про недостатньо ретельне проведення процедури митного контролю.

3 травня 2015 р. по липень 2018 р. Радою бізнес-омбудсмен отримала 150 скарг, пов'язаних із діями або бездіяльністю митних органів. Спектр питань, з яких скаржилися, був досить широким. Однак у загальному обсязі проглядаються такі поширені проблеми, як [10]: затримка/відмова у митному оформленні (50 скарг); визначення митної вартості (42 скарги), а також повернення зайво сплачених митних платежів (13 скарг). З географічної точки зору найбільше скарг надійшло на дії та бездіяльність Київської митниці (36 скарг). За вказаним критерієм також «лідують» Дніпропетровська та Одеська митниці (17 та 13 скарг відповідно) [10].

Ефективність митно-тарифного регулювання загалом недостатньо висока, однією з причин чого є неналежне адміністрування митних платежів контролюючими органами, про що свідчать і тенденції надходжень митних платежів та донарахувань за ними. Відповідно до звіту, складеного аудитором Рахункової палати України, протягом 2015–2017 рр. митними органами не було створено дієвої та ефективної системи контролю за дотриманням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності вимог митного законодавства України під час ввезення товарів на митну територію України, а також за повнотою та своєчасністю надходження до державного бюджету митних плате-

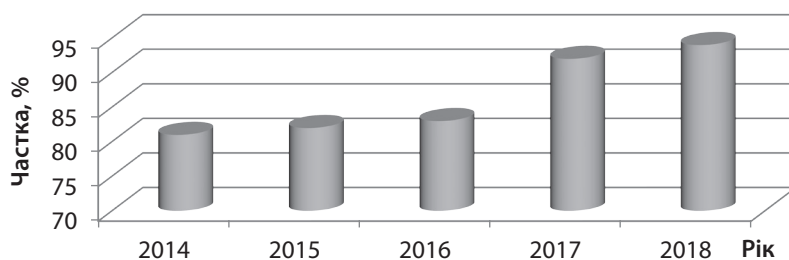

Рис. 5. Застосування першого методу визначення митної вартості в Україні протягом 2014–2018 рр.

жив [9]. Основними проблемами роботи вітчизняних контролюючих органів, що негативно впливають на адміністрування митних платежів, є:

1. *Кадрова проблема.* Останнім часом спостерігається скорочення як митних підрозділів ДФСУ, так і їх працівників [9]. Також має місце проблема нераціональної кадрової політики, що пов'язано з тенденцією до збільшення адміністративного апарату митниць за рахунок скорочення інших кадрових одиниць. Так, у 2018 р. постановою КМУ було ліквідовано Міжрегіональну митницю [2], внаслідок чого було збільшено кількість працівників центрального апарату на чисельність працівників Міжрегіональної митниці.

2. *Проблема корупції в митних органах.* Хоч українська митниця дає половину надходжень до бюджету, та, за оцінками експертів, саме там держава втрачає найбільше коштів – мінімум 75 млрд грн фіскальних втрат щороку [7]. Основним видом корупційних схем на митниці є «передекларування» товарів за участі співробітників державних органів, коли товар у вантажі декларується як інший – той, на який передбачені нижчі мита. Часто до таких схем, окрім митниці, залучають також представників СБУ, поліції, Державної прикордонної служби та Генеральної прокуратури України [7].

3. *Недостатнє технічне оснащення та недостатній контроль за наявністю та використанням технічних засобів контролю митницями.* Наразі відбувається переорієнтація національної зовнішньоекономічної діяльності з превалювання торгових відносин з пострадянськими країнами на зростання обсягів торгівлі з європейськими державами, відповідно територіально змінюється характер навантаження на митні пости. Тому необхідним є адекватне сучасним вимогам технічне оснащення митних постів та пунктів пропуску. Наразі не всі митні пости обладнані скануючими системами та габаритно-ваговими комплексами [9]. Такі показники є нижчими за реальні потреби митних підрозділів.

4. *Недостатня активність співпраці вітчизняних митних органів з іноземними при підтвердженні митної вартості товарів, що імпортуються.* Така співпраця необхідна в деяких випадках для визначення та подальшого коригування митної вартості товарів, що ввозяться. У 2015–2017 рр. до митних органів іноземних держав було надіслано 1945 запитів щодо

підтвердження автентичності документів, поданих для підтвердження заявленої митної вартості, на які отримано лише 305 відповідей. У 80% відповідей автентичність документів не було підтверджено [9]. Однак починаючи з 2018 р. спостерігається покращення ситуації. Так, протягом 2018 р. з метою підтвердження автентичності документів було направлено 1350 запитів до митних органів зарубіжних країн. Було отримано 839 відповідей (з урахуванням запитів попередніх років), з яких у 353 випадках митні органи зарубіжних країн не підтвердили автентичність документів, наданих вітчизняним митним органам для підтвердження заявленої митної вартості товарів [5].

5. *Проблеми забезпечення контролю з боку працівників митних органів щодо правильності визначення країни походження товару та коректності класифікації товарів.* Протягом останніх трьох років спостерігається тенденція до зменшення кількості преференційних сертифікатів походження товарів з країн, з якими Україною укладено угоди про вільну торгівлю, що надсилаються на перевірку до уповноважених органів зарубіжних країн.

При цьому частка фальсифікацій сертифікатів залишається значною. Так, протягом 2018 р. прийнято 2379 класифікаційних рішень, за їх результатами класифіковано 4165 товарів. Така кількість рішень є на 3,6% більшою, ніж раніше, а кількість класифікованих товарів зросла на 5,8%. У 2018 р. за результатами листів роз'яснень, наданих для аудиту, при проведенні перевірок підприємств з питань правильності класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД було донараховано 50,2 млн грн митних платежів. За результатами перевірок, ініційованих ДФС з питань правильності класифікації згідно з УКТ ЗЕД, сума додаткових нарахувань становила близько 18 млн грн [5].

Проблема класифікації товарів, що перетинають митний кордон, усе ще залишається актуальною, про що свідчать рекомендації, надані Всесвітньою митною організацією та Європейською комісією щодо необхідності забезпечення уніфікованого підходу до класифікації товарів в Україні.

ВИСНОВКИ

Таким чином, існує велика кількість проблемних аспектів функціонування вітчизняних митних органів, що призводить до зниження обсягів надходжень

митних платежів та великої кількості скарг на роботу митних органів з боку суб'єктів ЗЕД. Важливим завданням вітчизняної митної політики є вирішення таких проблем. Необхідними є реформування митного законодавства, що регламентує всі процеси та процедури від початку перетину кордону і до завершення митного оформлення та здійснення постаудиту.

Важливим також є підвищення автоматизації митних процедур і зменшення людського фактора там, де це можливо, за допомогою технологій або деталізації правил, де це зменшення неможливе; запровадження ефективної системи моніторингу та контролю; інтегрування всіх процесів з метою створення єдиного функціонального механізму.

Розвиток договірної бази із взаємної адміністративної допомоги в митній справі між Україною та зарубіжними країнами зменшить можливості для недобросовісного бізнесу ухилятися від виконання законодавства та попереджатиме шахрайство, що для чесних трейдерів, перш за все, означатиме відновлення конкуренції та усунення незаконних переваг, спрощення торгівлі [13].

Значущим кроком, якому приділятиметься значна увага в міжнародному співробітництві, буде налагодження повноцінного обміну інформацією між митними адміністраціями. Інтеграція українських митних ІТ-систем у світові системи безпеки, взаємне визнання уповноважених економічних операторів сприятимуть побудові безпечних ланцюгів постачання товарів, прискоренню їхнього руху, полегшенню торгівлі. Кожна дія митників і пов'язаних із митницею осіб повинна залишати слід, який можна систематично відстежувати. Це дозволить підвищити ефективність роботи інспекторів та знизити корупційні ризики. У результаті має бути сформовано стандартизований регламент митних процедур.

Отже, наразі в Україні необхідним є підвищення ефективності роботи контролюючих органів щодо адміністрування митних платежів. Для цього, по-перше, важливо вирішити проблему кадрового забезпечення, створення достатньої кількості штатних одиниць інспекторів.

По-друге, створити належну матеріально-технічну базу для забезпечення функціонування митних підрозділів.

Необхідним є також посилення співробітництва вітчизняних митних органів з митними органами іноземних країн.

Важливим є і підвищення мотивації співробітників митних органів щодо виявлення фактів порушення законодавства при розмитненні товарів та підвищення відповідальності таких співробітників у випадках виявлення та доведення фактів навмисного сприяння незаконним діям.

Також наразі досить актуальними є питання подолання корупції в митних органах, що може бути

досягнуто шляхом удосконалення митного та антикорупційного законодавства. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
2. Постанова КМУ «Деякі питання діяльності органів Державної фіскальної служби» від 28 березня 2018 р. № 297. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/297-2018-p>
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, та його державами-членами, з іншої сторони URL: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/association_agreement_ukraine_2014_en.pdf
4. Звіт Державної фіскальної служби України за 2017 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/223549.PDF>
5. Звіт Державної фіскальної служби України за 2018 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/240396.pdf>
6. Звіт про виконання плану роботи Державної фіскальної служби України за 2016 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/199244.pdf>
7. Корупція на митниці завдає Україні \$4,8 мільярда збитків на рік. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/08/6/7188394/>
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Рахункова палата України. Звіт про результати аудиту ефективності виконання органами Державної фіскальної служби України повноважень у сфері державної митної справи та боротьби з правопорушеннями під час застосування митного законодавства. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16752589/zvit_12-3_2017.pdf?subportal=main
10. Системний звіт. Актуальні проблеми бізнесу у митній сфері. URL: https://boi.org.ua/media/uploads/systemic_report_ii_2018/ii_2018_sytem_ua.pdf
11. Спрощення процедур торгівлі в Україні. Оцінки та очікування бізнесу 2017/2018. URL: http://www.ier.com.ua/ua/areas_of_research/international_economics?pid=5985
12. Тоцька Т. С., Аршиннікова А. В. Недоліки в системі державного контролю митної вартості в Україні. *Вісник Академії митної служби України. Серія «Державне управління»*. 2014. № 1. С. 150–158.
13. Федчишин Ю. Реформа митниці. Повна зміна системи. 14 жовтня 2016 р. URL: https://dt.ua/macrolevel/reforma-mitnici-povna-zmina-sistemi_.html

REFERENCES

- Fedchysyn, Yu. "Reforma mytnytsi. Povna zmina systemy. 14 zhovtnia 2016 r." [Customs Reform. Complete System Change. October 14, 2016]. https://dt.ua/macrolevel/reforma-mitnici-povna-zmina-sistemi_.html
- "Koruptsiia na mytnytsi zavdaie Ukraini \$4, 8 miliarda zbytkiv na rik" [Customs Corruption Causes \$ 4.8 Billion in Damage a Year to Ukraine]. <https://www.pravda.com.ua/news/2018/08/6/7188394/>
- [Legal Act of Ukraine] (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
- [Legal Act of Ukraine] (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/297-2018-p>
- Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>

"Rakhunkova palata Ukrainy. Zvit pro rezultaty audytu efektyvnosti vykonannya orhanamy Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy povnovazhen u sferi derzhavnoi mytnoi spravy ta borotby z pravoporushenniamy pid chas zastosuvannya mytnoho zakonodavstva" [Accounting Chamber of Ukraine. Report on the Results of the Audit of the Effectiveness of Enforcement by the State Fiscal Service of Ukraine of the Powers in the Field of State Customs Affairs and Combating Offenses during the Application of Customs Legislation]. http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16752589/zvit_12-3_2017.pdf?subportal=main

"Sproshchennia protsedur torhivli v Ukraini. Otsinky ta ochikuvannya biznesu 2017/2018" [Trade Facilitation in Ukraine. Business estimates and Expectations 2017/2018]. http://www.ier.com.ua/ua/areas_of_research/international_economics?pid=5985

"Systemnyi zvit. Aktualni problemy biznesu u mytnii sferi" [System Report. Actual Problems of Business in the Customs Sphere]. https://boi.org.ua/media/uploads/systemic_report_ii_2018/ii_2018_sytem_ua.pdf

Totska, T. S., and Arshynnikova, A. V. "Nedoliki v systemi derzhavnoho kontroliu mytnoi vartosti v Ukraini" [Shortcomings in the System of State Control of Customs Value in Ukraine]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Seriya «Derzhavne upravlinnia»*, no. 1 (2014): 150-158.

"Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, ta yoho derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony" [Association Agreement between Ukraine, on the One Hand, and the European Union, and Its Member States, on the Other]. https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/association_agreement_ukraine_2014_en.pdf

"Zvit Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy za 2017 rik" [Report of the State Fiscal Service of Ukraine for 2017]. <http://sfs.gov.ua/data/files/223549.PDF>

"Zvit Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy za 2018 rik" [Report of the State Fiscal Service of Ukraine for 2018]. <http://sfs.gov.ua/data/files/240396.pdf>

"Zvit pro vykonannya planu roboty Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy za 2016 rik" [Report on the Implementation of the Plan of Work of the State Fiscal Service of Ukraine for 2016]. <http://sfs.gov.ua/data/files/199244.pdf>

УДК 336.02
JEL: G22

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОГО РИНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

©2019 СИТНИК Н. С., КРАВЦОВА О. В.

УДК 336.02
JEL: G22

Ситник Н. С., Кравцова О. В. Оцінка фінансової безпеки страхового ринку в сучасних умовах

Метою статті є дослідження рівня фінансової безпеки страхового ринку України з огляду на суттєвий вплив зазначеної сфери фінансового ринку на загальний рівень економічної безпеки країни. Визначено основні суттєві характеристики фінансової безпеки страхового ринку та проаналізовано основні індикатори стану фінансової безпеки страхового ринку України за 2016–2018 рр., а також їх порогові значення відповідно до чинного законодавства. Для оцінки рівня фінансової безпеки страхового ринку як невід'ємної складової економічної безпеки країни було використано показники, запропоновані Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, а саме: показник проникнення страхування, показник щільності страхування, частку довгострокового страхування в загальному обсязі зібраних страхових премій, рівень страхових виплат, частку премій, що належать перестраховикам-нерезидентам, і частку надходжень страхових премій трьох найбільших страхових компаній у загальному обсязі надходжень страхових премій. За результатами дослідження виявлено загальне зниження активності страхового ринку протягом 2016–2018 рр. і нестабільний рівень практично всіх основних економічних індикаторів. Розраховані кількісні значення свідчать про близький до небезпечного рівень фінансової безпеки українського страхового ринку. На підставі аналізу встановлено внутрішні та зовнішні загрози фінансовій безпеці страхових компаній, виявлено та запропоновано методи забезпечення фінансової безпеки страхового ринку України. Наголошено на значній мінливості процесів, які відбуваються на українському ринку, що ускладнює процес прогнозування майбутньої ринкової ситуації. Результати дослідження можуть бути використані для подальшого вивчення перебігу економічних процесів на страховому ринку України та розробки стратегії його розвитку.

Ключові слова: страховий ринок, фінансова безпека, фінансова безпека страхового ринку, індикатори стану фінансової безпеки страхового ринку, механізм забезпечення фінансової безпеки.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-10-219-225>

Рис.: 2. Табл.: 2. Бібл.: 13.

Ситник Наталія Степанівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри державних та місцевих фінансів, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна)

E-mail: nsytnik@ukr.net

Кравцова Ольга Вікторівна – магістр, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна)

E-mail: olya.kravtsova333@gmail.com

УДК 336.02
JEL: G22

Сытник Н. С., Кравцова О. В. Оценка финансовой безопасности страхового рынка в современных условиях

Целью статьи является исследование уровня финансовой безопасности страхового рынка Украины, учитывая существенное влияние указанной сферы финансового рынка на общий уровень экономической безопасности страны. Определены основные существенные характеристики финансовой безопасности страхового рынка и проанализированы основные индикаторы состояния финансовой безопасности страхового рынка Украины за 2016–2018 гг., а также их пороговые

UDC 336.02
JEL: G22

Sytnyk N. S., Kravtsova O. V. Assessing the Financial Security of the Insurance Market in Today's Environment

The article is aimed at studying the level of financial security of the insurance market of Ukraine, taking into account the significant impact of this sphere of the financial market on the overall level of economic security of the country. The main essential characteristics of the financial security of the insurance market are defined and the main indicators of the financial security of the insurance market in Ukraine for 2016–2018 are analyzed, as well